

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

**ТРАНСФОРМАЦІЯ
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ
ВІДНОСИН
В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Колективна монографія

За редакцією
професора А. П. Голікова, професора О. А. Довгаль

Харків – 2015

УДК 339.9
ББК 65.5
Т 65

Рецензенти:

М. І. Макаренко – доктор економічних наук, професор кафедри міжнародної економіки (Українська академія банківської справи Національного банку України);

Л. О. Українська – доктор економічних наук, професор кафедри політичної економії (Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця);

О. Л. Яременко – доктор економічних наук, професор (Національний банк України).

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 14 від 26 грудня 2014 р.)*

Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 316 с.

ISBN 978-966-285-187-8

У колективній монографії автори дали своє бачення теоретичних та практичних аспектів нових процесів і тенденцій трансформації міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації, які справляють і в найближчі десятиліття будуть справляти все більший вплив на всю світову економіку. Основну увагу зосереджено на аналізі сучасного стану та перспектив участі України в міжнародних економічних відносинах.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів, а також фахівців-практиків у галузі міжнародних економічних відносин.

**УДК 339.9
ББК 65.5**

ISBN 978-966-285-187-8

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2015
© Голіков А. П., Довгаль О. А. та ін., 2015
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2015

ПЕРЕДМОВА	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	11
1.1. Сучасні концепції міжнародної економічної інтеграції	12
1.1.1. Міжнародна економічна інтеграція як феномен трансформації міжнародних економічних відносин	12
1.1.2. Основні теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції	13
1.1.3. Інституційні напрями дослідження міжнародної економічної інтеграції	19
Список використаних джерел.....	22
1.2. Регіональна економічна інтеграція в умовах глобалізації світового господарства	25
1.2.1. Теоретичні засади дослідження регіональної економічної інтеграції	25
1.2.2. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки сучасних процесів регіоналізації	29
Список використаних джерел	34
1.3. Глобалізація vs регіоналізм: дихотомія світового економічного розвитку	36
1.3.1. Глобалізація та регіоналізація як тенденції світового економічного розвитку	36
1.3.2. Відкритий регіоналізм: моделі реалізації.....	40
Список використаних джерел.....	46
1.4. Світогосподарська взаємодія в інтегрованому глобальному світі: специфіка та динаміка	48
1.4.1. Аналіз подвійності якісної визначеності світогосподарського середовища	48
1.4.2. Еволюція моделей світогосподарських зв'язків між різними формами міжнародних економічних відносин.....	52
1.4.3. Трансформація елементів інституційної структури світогосподарської взаємодії.....	57
Список використаних джерел.....	61
1.5. Нова геополітика: від абстрактної теорії до конкретної практики	62
1.5.1. Геополітика: суть і значення в сучасному світі	62

1.5.2. Нові технології геополітики.....	65
1.5.3. США та ЄС в контексті геополітики.....	69
1.5.4. Геополітична революція XXI століття.....	71
Список використаних джерел.....	72
1.6. Новий міжнародний економічний порядок і морально-етичні норми конфуціанства	73
1.6.1. Протиріччя між суспільним характером виробництва і приватновласницькою формою привласнення його результатів в умовах науково-технічного прогресу та глобалізації.....	73
1.6.2. Концепція нового міжнародного економічного порядку як альтернатива сучасним міжнародним відносинам.....	75
1.6.3. Проблеми втілення в життя НМЕП та її гуманізації.....	76
Список використаних джерел.....	78
1.7. Світова політика в умовах трансформаційних змін	79
1.7.1. Сучасна система міжнародних відносин.....	79
1.7.2. Проблеми політичної взаємодії держав на міжнародній арені.....	88
Список використаних джерел.....	97
Розділ 2. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	99
2.1. Інформаційно-комунікаційна економіка: світовий досвід	100
2.1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження інформаційної економіки.....	100
2.1.2. Впровадження інформаційної економіки: досвід інших країн.....	104
Список використаних джерел.....	109
2.2. Перспективні напрями розвитку міжнародної торгівлі в процесі глобалізації	111
2.2.1. Основні напрями та тенденції міжнародної торгівлі на попередніх етапах глобалізації.....	112
2.2.2. Сучасний стан міжнародної торгівлі та перспективи її розвитку.....	118
Список використаних джерел.....	124
2.3. Міжнародна міграція трудових ресурсів як складова глобалізаційних перетворень	126
2.3.1. Особливості класифікації та етапів розвитку світових міграційних потоків.....	126
2.3.2. Міжнародна міграція трудових ресурсів на сучасному етапі: закономірності, чинники, проблемні питання.....	131
Список використаних джерел.....	137

2.4. Глобальна нестабільність як чинник трансформації міжнародних фінансових відносин	139
2.4.1. Теоретичні основи дослідження глобальної фінансової нестабільності.....	139
2.4.2. Доцільність реформування міжнародних валютно-фінансових відносин в умовах глобальної нестабільності.....	146
Список використаних джерел.....	153
2.5. Діяльність фінансово-промислових груп у національних економіках	156
2.5.1. Теоретичні підходи до визначення поняття та змісту діяльності фінансово-промислових груп.....	156
2.5.2. Світовий досвід функціонування фінансово-промислових груп... ..	159
2.5.3. Характеристика діяльності промислово-фінансових груп в Україні.....	162
Список використаних джерел.....	168
2.6. Транснаціоналізація туристичного бізнесу як напрям трансформації міжнародних економічних відносин	170
2.6.1. Етапи транснаціоналізації туристичного бізнесу.....	170
2.6.2. Характерні особливості транснаціоналізації туристичного бізнесу.....	176
2.6.3. Рушійні сили процесу транснаціоналізації туристичного бізнесу.....	180
Список використаних джерел.....	184
2.7. Глобальні проблеми як прояв кризового стану сучасного світового господарства	185
2.7.1. Взаємовплив і взаємозв'язок глобальних проблем світової економіки.....	185
2.7.2. Глобальна продовольча проблема як прояв кризового стану сучасних світогосподарських зв'язків.....	190
Список використаних джерел.....	199
Розділ 3. Україна в міжнародних економічних відносинах: сучасний стан та перспективи	201
3.1. Сучасна Україна: виклики світової політики (в контексті розвитку держави та міжнародної безпеки)	202
3.1.1. Економічна складова зовнішньополітичного іміджу держави.....	203
3.1.2. Інноваційна політика.....	206
3.1.3. Міжнародна безпека.....	210
Список використаних джерел.....	213

3.2. Міжнародна конкурентоспроможність економіки України: шлях до високотехнологічного розвитку	216
3.2.1. Теоретичні основи управління міжнародною конкурентоспроможністю.....	216
3.2.2. Дослідження рівня міжнародної конкурентоспроможності економіки України як передумови її високотехнологічного розвитку	219
Список використаних джерел.....	223
3.3. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності машинобудування в умовах міжнародної інтеграції України	225
3.3.1. Особливості зовнішньої торгівлі продукцією машинобудування України.....	225
3.3.2. Порівняння обсягів і структури зовнішньої торгівлі продукцією машинобудування України на основних регіональних ринках.....	229
Список використаних джерел.....	232
3.4. Високотехнологічний сектор України: глобальні інтеграційні виклики	234
3.4.1. Особливості зовнішньої торгівлі високотехнологічною продукцією України	234
3.4.2. Порівняння обсягів і структури зовнішньої торгівлі високотехнологічною продукцією України на регіональних ринках	236
Список використаних джерел.....	243
3.5. Науково-технічне співробітництво як фактор міжнародної інтеграції України	244
3.5.1. Особливості розвитку науково-технічного співробітництва України.....	244
3.5.2. Стан розвитку науково-технічної співпраці України з ЄС.....	246
3.5.3. Перспективи розвитку науково-технічної співпраці України з ЄС.....	248
Список використаних джерел.....	353
3.6. Зовнішньоекономічні аспекти розвитку агропромислового комплексу України	254
3.6.1. Особливості зовнішньої торгівлі продукцією АПК України.....	254
3.6.2. Порівняння обсягів і структури зовнішньої торгівлі продукцією АПК України на регіональних ринках	258
Список використаних джерел.....	263

3.7. Перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу України в умовах міжнародної інтеграції	265
3.7.1. Особливості зовнішньої торгівлі продукцією паливно-енергетичного комплексу України	265
3.7.2. Стан і перспективи зовнішньої торгівлі паливно-енергетичними ресурсами з країнами Митного союзу	267
3.7.3. Перспективи розвитку енергетичного співробітництва з країнами ЄС	267
Список використаних джерел.....	270
3.8. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	272
3.8.1. Правове регулювання як процес впливу держави на зовнішньоекономічні відносини	272
3.8.2. Вплив держави на зовнішньоекономічну правосуб'єктність учасників міжнародного торговельно-економічного процесу.....	275
3.8.3. Проблемні питання правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	284
Список використаних джерел.....	285
3.9. Транскордонне співробітництво України	287
3.9.1. Транскордонне співробітництво як специфічна сфера міжнародних економічних відносин.....	287
3.9.2. Єврорегіони як форма та інструмент транскордонного співробітництва.....	290
3.9.3. Сучасний стан транскордонного співробітництва України	296
Список використаних джерел.....	301
3.10. Регіоналізація і децентралізація як засоби підвищення ефективності управління в Україні	303
3.10.1. Регіоналізація і децентралізація як взаємопов'язані категорії системи управління	303
3.10.2. Досвід децентралізації управління в Україні.....	304
3.10.3. Бюджетна децентралізація	307
Список використаних джерел.....	308
ПІСЛЯМОВА	309
ДОДАТКИ	310